

Відкладальна та скасувальна обставини (умови) в договорі про закупівлю

У цій статті розглянемо практичне питання, пов'язане з процесом виділення фінансування на певні потреби замовника, який не залежить від його власної волі, та одночасною необхідністю забезпечення проведення закупівельних процедур для можливості в подальшому укладення договору про закупівлю.

Чи правомірно розпочинати процедуру закупівель до моменту, коли замовникові достовірно стане відомо про затвердження фінансування на таку потребу та яким чином обумовити момент виникнення та скасування зобов'язань у зазначеному випадку в договорі про закупівлю? Відповіді на це та інші запитання стосовно особливостей закупівель та встановлення певних умов у договорі читайте далі.

А чи можна закуповувати?

Передусім слід зазначити, що правові й економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави і територіальної громади установлює Закон України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон), який введено в дію з 01.08.2016 для всіх замовників. Стаття 4 даного Закону регулює питання планування закупівель та визначає інші передумови здійснення процедур закупівель, встановлює, що закупівлю здійснюють відповідно до річного плану (форму якого затверджено наказом Мінекономрозвитку від 22.03.2016 № 490).

Відповідальним за складання та затвердження річного плану (або змін до нього), згідно зі статтею 11 Закону, є тендерний комітет або уповноважена особа замовника. Річний план, додаток до річного плану та зміни до них безоплатно оприлюднюються на веб-порталі Уповноваженого органу з питань закупівель протягом п'яти днів з дня їх затвердження.

З огляду на викладене, планування та здійснення процедур закупівель належить виключно до повноважень тендерного комітету або уповноваженої особи, причому Закон не обмежує права такого комітету або уповноваженої особи вносити предмет закупівлі до річного плану та визначати орієнтовний початок проведення процедури закупівлі до виділення відповідного фінансування, натомість зобов'язує оприлюднити такі наміри в п'ятиденний строк з дня їх затвердження.

Отже, хоча планування проведення процедур і регламентовано нормами Закону, питання виникнення потреб у замовника як організації в цілому та їх фінансування не є предметом регулювання цього Закону.

Разом із цим слід зазначити, що правові засади функціонування бюджетної системи України регулює Бюджетний кодекс України. Тому замовникам, які є розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів, необхідно обов'язково зважати на вимоги

Бюджетного кодексу України та передбачити умову виникнення платіжних зобов'язань при наявності відповідного бюджетного призначення (бюджетних асигнувань), оскільки, згідно з нормами Бюджетного кодексу України, зобов'язання, взяті учасником бюджетного процесу без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, установлених цим Кодексом та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), не вважають бюджетними зобов'язаннями, вони не підлягають оплаті за бюджетні кошти. Взяття таких зобов'язань є порушенням бюджетного законодавства. Витрат бюджету на покриття таких зобов'язань не здійснюють.

Тому для забезпечення можливості розпочати закупівельну процедуру, знаючи при цьому про потребу, яку необхідно буде задовольнити, замовник може прийняти відповідне рішення та відобразити таку процедуру в річному плані закупівель на підставі наявної інформації та документів.

Застосовуємо відкладальну та скасувальну обставини в договорі за результатами процедури закупівлі

Разом з тим замовник для укладення договору про закупівлю за результатами проведеної процедури закупівлі може за необхідності передбачити та обумовити в проекті такого договору **відкладальну та скасувальну обставини (умови) на підставі Цивільного кодексу України**, оскільки договір про закупівлю укладають відповідно до норм [Цивільного кодексу України](#) та [Господарського кодексу України](#) з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Водночас з огляду на те, що умови договору про закупівлю не повинні відрізнятися від змісту тендерної пропозиції переможця процедури закупівлі, а його істотні умови не можуть змінюватися після підписання такого договору до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків, установлених цим Законом, слід звернути особливу увагу на те, що чинний Закон зобов'язує замовника включати саме **проект договору** про закупівлю з обов'язковим зазначенням порядку змін його умов до тендерної документації, тобто завчасно конкретизувати ті умови, які необхідно погодити сторонам для подальшого укладення договору з дотриманням вимог Закону.

А питання правочинів, щодо яких правові наслідки пов'язують з настанням певної обставини, регулює **стаття 212 Цивільного кодексу України, яка передбачає можливість обумовлення відкладальної та скасувальної обставин.**

Так, особи, які вчиняють правочин, мають право **обумовити настання або зміну прав та обов'язків обставиною, щодо якої не відомо, настане вона чи ні** (відкладальна обставина).

Особи, які вчиняють правочин, мають право **обумовити припинення прав та обов'язків обставиною, щодо якої не відомо, настане вона чи ні** (скасувальна обставина).

Виходячи зі змісту норм Цивільного кодексу України, правочин вважається вчиненим з

відкладальною умовою в разі, коли особи, що вчиняють його, обумовили такою умовою настання прав та обов'язків. Тобто права і обов'язки у сторін виникають не з моменту його вчинення, а відкладаються на майбутнє і пов'язуються з моментом настання обумовленої обставини, щодо якої не відомо, настане вона чи ні.

Натомість правочин вважається вчиненим зі скасувальною умовою у випадку, коли особи, що вчиняють його, обумовили нею припинення прав та обов'язків. При цьому права і обов'язки у сторін правочину виникають з моменту його вчинення, але підлягають припиненню (скасуванню) в майбутньому з моменту настання обумовленої умови, щодо якої не відомо, настане вона чи ні.

Замовникам слід також пам'ятати, що, згідно із Цивільним кодексом України, **зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені сторонами**, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

При цьому, виходячи зі змісту статей 629 та 631 Цивільного кодексу України, договір є обов'язковим для виконання сторонами, а строком договору є час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору. При цьому договір набирає чинності з моменту його укладення.

Своєю чергою Цивільний кодекс України визначає загальні умови виконання зобов'язання. Так, статтею 526 Цивільного кодексу України визначено, що зобов'язання потрібно виконувати належним чином, зокрема **відповідно до умов договору**.

Натомість розірвання договору можливе лише за згодою сторін, **якщо інше не встановлено договором** або Законом згідно зі статтею 651 Цивільного кодексу України.

Разом із цим умови, за яких укладають договір, слід відрізняти від строків дії договору та виконання зобов'язань.

Переважно виконання обов'язків, визначених договором, здійснюють у погоджений сторонами строк. При цьому, обумовлюючи відкладальну або скасувальну обставини, слід розрізняти безпосередню умову, яка не відомо – станеться чи ні та спричиняє в такому разі настання або скасування прав і обов'язків, та строк, який неминуче настане, оскільки може визначатися зазначенням конкретної календарної дати, певного проміжку часу, події, щодо якої відомо, що вона обов'язково відбудеться з огляду на главу 18 Цивільного кодексу України, яка регулює питання визначення та обчислення строків.

Зважаючи на вищевикладене, замовник на етапі підготовки тендерної документації та проекту договору може передбачити в проекті договору умову щодо настання прав та обов'язків з відкладальною обставиною та/або обумовити припинення таких прав і обов'язків скасувальною обставиною, у разі якщо виникає потреба пов'язати виникнення чи припинення таких прав та обов'язків з певною умовою, за якої сторонам не відомо, настане вона чи ні, керуючись статтею 212 Цивільного кодексу України.

При цьому слід враховувати, що частинами 3 та 4 статті 212 Цивільного кодексу України

передбачені так звані засоби запобігання недобросовісному сприянню настання умов або створенню перешкод для настання умов. Так, якщо настанню обставини недобросовісно перешкоджала сторона, якій це не вигідно, то обставина вважається такою, що настала. Водночас якщо настанню обставини недобросовісно сприяла сторона, якій це вигідно, то обставина вважається такою, що не настала.

Натомість варто зазначити, що замовники не позбавлені права пов'язати виникнення чи припинення прав та обов'язків, що виникають з договору, з обставинами, стосовно яких достовірно відомо, що вони настануть. У такому випадку статтю 212 Цивільного кодексу України не застосовують, оскільки така умова правочину є способом визначення строку виконання зобов'язання або строку його припинення та регулюється статтями 252 та 530 Цивільного кодексу України.

Від редакції

Для розуміння особливостей застосування на практиці та правильності обумовлення в договорі відкладальної та скасувальної обставин редакція журналу наводить приклади судових рішень, відповідно до яких позов було задоволено/не задоволено (залежно від правильності/неправильності обумовлення таких обставин).

Приклад 1

Розглядали справу № 14/17-2011-1989-5/5009/6540/11, відповідно до якої позивач, Причорноморське державне регіональне геологічне підприємство, подало позов до суду про стягнення з відповідача, товариства з обмеженою відповідальністю «Почерк», заборгованості на підставі договору про надання послуг з морського тралення з метою забезпечення умов для виконання сейсморозвідувальних робіт в Азовському морі.

Позивач просив суд на підставі статей 837–864 ЦК України стягнути з відповідача суму невикористаного авансу в розмірі 146 703,26 грн за договором про надання послуг з морського тралення з метою забезпечення умов для виконання сейсморозвідувальних робіт в Азовському морі. Також позивач зазначив, що договір є розірваним, оскільки відповідно до умов, зазначених у договорі, позивач листом попередив про відсутність затвердженого плану робіт та фінансування на наступний рік, унаслідок чого він не має можливості в подальшому виконувати свої зобов'язання щодо оплати наданих послуг. Крім того, звернув увагу на те, що умови договору не містять обов'язку позивача здійснювати авансування щодо придбання відповідачем паливних матеріалів у повному обсязі.

Відповідач же, своєю чергою, проти заявлених позовних вимог заперечив. І зазначив, що належним чином виконував зобов'язання за договором, про що свідчать підписані обома сторонами акти. Щодо згаданої позивачем заборгованості пояснив, що отримані грошові кошти було використано за цільовим призначенням, тобто відповідно до умов договору було придбано товарно-матеріальні цінності (далі — ТМЦ). Також звернув увагу суду, що договір є чинним і що відповідач готовий продовжувати виконання своїх обов'язків за договором. А також, з огляду на вищесказане, просив у позові відмовити, оскільки позивач його подав безпідставно.

Спир суди розглядали неодноразово. Попередньо рішенням Господарського суду Запорізької області було задоволено позовні вимоги Причорноморського державного регіонального геологічного підприємства. Потім Донецький апеляційний господарський суд рішення у справі залишив без змін. Постановою ж Вищого господарського суду України постанову Донецького апеляційного господарського суду та рішення Господарського суду Запорізької області було скасовано, а справу передано на новий розгляд до Господарського суду Запорізької області. Господарський суд Запорізької області у своєму рішенні позов задовольнив.

Далі постановою Донецького апеляційного господарського суду апеляційну скаргу ТОВ «Почерк» на повторне рішення Господарського суду Запорізької області було залишено без задоволення, а саме рішення Господарського суду Запорізької області — без змін. Судові рішення мотивовані тим, що, оскільки доказів на підтвердження виконання відповідачем робіт за договором та на суму залишку авансу суду не було надано, з урахуванням обсягу фактично виконаних робіт та здійсненої попередньої оплати (авансу) правових підстав для утримання (збереження) відповідачем залишку авансу в розмірі 146 709,26 грн не виникло, тож заявлена в позові сума підлягає стягненню.

Не погодившись із судовими рішеннями попередніх інстанцій, ТОВ «Почерк» звернулось до Вищого господарського суду України з касаційною скаргою, в якій просить скасувати рішення Господарського суду Запорізької області, постанову Донецького апеляційного господарського суду та передати справу на новий розгляд до суду першої інстанції, пославшись на порушення та неправильне застосування судами норм матеріального та процесуального права, зокрема статей 43–47, 43, 84, 105 Господарського процесуального кодексу України, ст. 212, ч. 1 статей 509, 526, 629 Цивільного кодексу України, ч. 1 статей 175 і 193 Господарського кодексу України.

Колегія суддів Вищого господарського суду України на підставі встановлених фактичних обставин справи, перевіривши застосування судами норм матеріального та процесуального права, заслухавши представника відповідача, дійшла висновку про відсутність правових підстав для задоволення касаційної скарги. Врахувавши обов'язковість вказівок Вищого господарського суду України, суд першої інстанції, рішення якого підтримав апеляційний господарський суд, під час нового розгляду справи з'ясував, що правовідносини сторін є змішаними, мають риси та елементи, притаманні договорам послуг і підряду та регулюються відповідними положеннями Цивільного кодексу України. Також суд з'ясував у позивача, що заявлена до

стягнення сума в розмірі 146 709,26 грн є сумою невикористаного авансу.

Стосовно аргументів сторін спору щодо дії договору або його розірвання/зміни та надання оцінки чинності договору або припинення його дії внаслідок розірвання/зміни суд першої інстанції встановив, що підстав вважати розірваним договір про надання послуг з морського тралення з метою забезпечення умов для виконання сейсморозвідувальних робіт в Азовському морі від 30.11.2009 не виникло, пославшись на приписи статті 651 ЦК України, якою визначено, що зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом. Договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї зі сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, установлених договором або законом. Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору. У разі односторонньої відмови від договору в повному обсязі або частково, якщо право на таку відмову встановлено договором або законом, договір є відповідно розірваним або зміненим.

Пунктом 9.3 договору сторони узгодили, що всі зміни і доповнення до договору вважаються дійсними лише тоді, коли вони оформлені і підписані особами, які мають на те повноваження сторін. Належних доказів, які б підтверджували факт врегулювання позивачем та відповідачем питання щодо розірвання чи зміни договору або письмової відмови відповідача від розірвання/зміни цього договору, не надано. Також не надано доказів розірвання/зміни договору в судовому порядку.

До спірних правовідносин судами застосовано приписи статті 212 ЦК України, де зазначено, що існують правочини з відкладальною та скасувальною обставинами: особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити настання або зміну прав та обов'язків обставиною, щодо якої не відомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина). Особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити припинення прав та обов'язків обставиною, щодо якої не відомо, настане вона чи ні (скасувальна обставина).

Колегія суддів Вищого господарського суду погодилася з висновками попередніх судових інстанцій, що сторони договору передбачили та погодили саме такі обставини, оскільки розуміли, що позивач є підприємством, заснованим на державній власності, яке фінансується з державних коштів, та не завжди може розраховувати на своєчасне та достатнє фінансування державою.

У даному випадку погодні умови змусили позивача повідомити відповідачеві спочатку про припинення робіт за договором, тобто про зміну прав та обов'язків сторін договору, а в подальшому про остаточне припинення прав та обов'язків за договором у зв'язку з відсутністю фінансування подальших робіт, передбачених договором. Саме у зв'язку з такими умовами договору сторони передбачили, що оплачено буде фактично виконані обсяги робіт.

Таким чином, суди дійшли правильного висновку, що права та обов'язки сторін за

договором змінилися та припинилися, але не в результаті розірвання договору (як це зазначав позивач), а в результаті обумовлення в договорі відкладальної та скасувальної обставин.

Витяг з Рішення господарського суду

Суд касаційної інстанції вважає, що суди попередніх інстанцій у оскаржуваних рішеннях дійшли правомірного висновку про задоволення позовних вимог щодо стягнення з відповідача 146 703,46 грн., виходячи з наступного.

Цивільні права та обов'язки виникають із дій осіб, що передбачені актами цивільного законодавства, а також із дій осіб, що не передбачені цими актами, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки. Підставами виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема, є: договори та інші правочини (ст. 11 ЦК України).

Згідно ч. 1 ст. 193 ГК України, ст. 526 ЦК України суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин повинні виконувати господарські зобов'язання належним чином відповідно до закону, інших правових актів, договору, а за відсутності конкретних вимог щодо виконання зобов'язання — відповідно до вимог, що у певних умовах звичайно ставляться.

Приписами ст. 628 ЦК України передбачено, що зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства. Сторони мають право укласти договір, в якому містяться елементи різних договорів (змішаний договір).

До відносин сторін у змішаному договорі застосовуються у відповідних частинах положення актів цивільного законодавства про договори, елементи яких містяться у змішаному договорі, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті змішаного договору.

Згідно зі ст. 629 ЦК України договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Частиною 1 ст. 837 ЦК України визначено, що за договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

Статтею 901 Цивільного кодексу України визначено, що за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

Пунктом 9.5 договору визначені невід'ємні додатки до цього договору — технічні

завдання, кошторис та календарний план.

Так, відповідно до Календарного плану 1 етап робіт (послуг) 700 км. повинен бути виконаний з листопада 2009 року по грудень 2009 року (включно), ціна етапу становить — 572 740,00 грн.

При визначенні загальної ціни договору (1 800 040,00 грн.) сторони враховували найменування робіт та її вартість, так кошторисом сторони узгодили і вартість тралення профілів СГТ за допомогою двох суден, витрати паливо-мастильних матеріалів, колективне харчування екіпажу МТ, стоянку та обслуговування судна в порту, страхування судна МТ, щорічне освідчення на клас реєстру ПДВ та резерв на непередбачені роботи і витрати.

Отже, сторони при погодженні вартості одного погонного кілометра тралення профілів СГТ МТ, що складає 818,20 грн., включили в цю суму обумовлені кошторисом витрати для належного виконання зобов'язань за договором.

В ході розгляду справи, судами було встановлено, що внаслідок погіршення погодних умов, роботи по першому етапу, як то передбачено Календарним планом, в повному обсязі виконані не були. Тралення було забезпечене на відрізок, що дорівнює 170,7 км., його вартість складає 139 666,74 грн.

Таким чином, залишок невикористаного авансу складає 146 703,26 грн. (286 370,00 грн. - 139 666, 74 грн.).

Пунктом 1.3 договору сторони обумовили, що обсяг послуг, що надаються відповідно до цього договору, може бути зменшено залежно від реального фінансування Замовника.

Відповідно до 4.5 Договору, при достроковому припиненні робіт за Договором з ініціативи Замовника, невиконанні робіт у повному обсязі з об'єктивних причин, або одержанні негативного результату, роботи фінансуються виходячи з фактично виконаних обсягів робіт та їх кошторисної вартості.

Замовник неодноразово повідомляв виконавця про відсутність фінансування та, посилаючись на п. 4.5 договору і відсутність подальших робіт за договором, просив виконавця повернути частину невикористаного авансу.

Судами правомірно встановлено, що позивач виконав умови договору шляхом перерахування обумовленої суми авансом, підписав Акти виконаних робіт, повідомив про відсутність фінансування, неможливість в подальшому оплачувати послуги виконавця та припинення робіт внаслідок об'єктивних обставин.

Виходячи з положень Цивільного кодексу України обов'язок замовника оплатити надані йому послуги виникає після виконання виконавцем всього об'єму робіт або її частини, в даному випадку після підписання сторонами Актів виконаних робіт.

Документальних доказів, як встановлено судами попередніх інстанцій, на підтвердження виконання відповідачем робіт за договором і на суму залишку авансу, останнім не надано.

З урахуванням обсягу фактично виконаних робіт та здійсненої попередньої оплати (авансу), суди дійшли правомірного висновку, що правових підстав для утримання

(збереження) відповідачем залишку авансу в розмірі 146 709,26 грн. не виникло.

Посилання ж відповідача про використання залишку отриманого авансу на придбання ТМЦ суд відхилив, оскільки в умовах договору взагалі не було обумовлено та не передбачено обов'язок виконавця здійснювати закупівлю ТМЦ, у тому числі на майбутнє (на всі етапи робіт одночасно або на весь перший етап). Договір передбачав забезпечення тралення засобами виконавця.

Доводи касаційної скарги щодо неправильного визначення судами попередніх інстанцій правової природи спільних коштів, оскільки вони не є сумою невикористаного авансу, а є сумою часткової оплати відповідачеві як підряднику за виконання змішаного договору, спростовують висновки господарських судів попередніх інстанцій.

Отже, позивач **правильно обумовив у договорі відкладальну та скасувальну обставини**, у результаті чого суд ухвалив рішення на користь позивача.

Приклад 2

Розглядали справу № 37/414-14/202, відповідно до якої позивач, товариство з обмеженою відповідальністю «УКРМЕД», подав позов до суду про стягнення з відповідача 1, Головного управління охорони здоров'я та медичного забезпечення виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), та відповідача 2, Головного управління Державного казначейства України в м. Києві, суми боргу за поставлене обладнання в розмірі 11 999 000, 00 грн, 7 067 411, 00 грн пені, 839 930, 00 грн штрафу, 580 883, 09 грн — трьох відсотків річних, 1 769 852,3 50 грн інфляційних витрат у зв'язку з неналежним виконанням відповідачем своїх зобов'язань за договором щодо оплати поставленого товару — медичного обладнання.

Справу розглядали неодноразово. Рішенням Господарського суду міста Києва в позові відмовлено повністю. Постановою Київського апеляційного господарського суду рішення Господарського суду міста Києва скасовано частково та прийнято нове рішення, яким позов задоволено частково. Стягнуто з Головного управління охорони здоров'я та медичного забезпечення виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на користь товариства з обмеженою відповідальністю «УКРМЕД» 11 999 000,00 грн основного боргу, 580 883, 09 грн — трьох відсотків річних, 1 769 852,3 50 грн інфляційних витрат, 25500,00 грн державного мита та 236,00 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу. В іншій частині в позові відмовлено.

Постановою Вищого господарського суду України постанову Київського апеляційного

господарського суду та рішення Господарського суду міста Києва скасовано, справу передано на новий розгляд до Господарського суду міста Києва в іншому складі суду.

Суд касаційної інстанції зазначив про порушення судами норм процесуального права, вказав на необхідність залучення Головного управління Державного казначейства України у м. Києві до участі в даній справі.

Наступним рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду, позов задоволено частково, стягнуто з Головного управління охорони здоров'я та медичного забезпечення виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на користь товариства з обмеженою відповідальністю «УКРМЕД» 11 999 000,00 грн основного боргу, 580 883,09 грн — трьох відсотків річних, 1769 852,50 грн інфляційних витрат, 16 447,50 грн державного мита, 152,22 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу.

Не погодившись із прийнятими судовими актами, заступник прокурора міста Києва звернувся з касаційною скаргою: просив скасувати судові рішення, прийняти нове, яким у позові відмовити, посилаючись на те, що відповідач не є безпосереднім користувачем бюджетних коштів та не має прямого доступу до бюджету, оскільки одержує бюджетні кошти шляхом їх перерахування на рахунки управління в органах Державного казначейства України у встановленому законом порядку.

Колегія суддів, вислухавши представників позивача, відповідача, прокурора, обговоривши доводи касаційної скарги, дослідивши правильність застосування господарським судом першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, дійшла висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню у зв'язку зі сказаним далі.

Суди попередніх інстанцій встановили, що зобов'язання відповідача щодо сплати заборгованості виникли на підставі договору постачання медичного обладнання та додаткової угоди до нього, відповідно до пункту 1.1 якого постачальник передає у власність покупця, а покупець сплачує за устаткування медичне, хірургічне та ортопедичне для Олександрійської міської клінічної лікарні міста Києва, лот № 1 — устаткування радіологічне (ангіограф), в асортименті, кількості та за цінами, які зазначені у специфікації (додаток 1), яку додано до цього договору про закупівлю і яка є його невід'ємною частиною.

Пунктом 4.3 договору встановлено, що датою поставки товару є дата підписання покупцем видаткової накладної в момент одержання товару згідно з п. 3.2 ст. 3 даного договору. Проте сторони уклали додаткову угоду до договору постачання, в якій дійшли згоди змінити умови розрахунку за поставлений товар, визначивши, що розрахунок здійснюється на підставі пункту 7 статті 51 Бюджетного кодексу України на умовах відтермінування платежу до 30 календарних днів. А в разі затримки бюджетного фінансування розрахунок за поставлений товар у 2008 році в сумі 11 999 000,00 грн буде здійснюватися в 2009 році після затвердження покупцеві річних кошторисних позначень та протягом 5 банківських днів з дати отримання покупцем на свій реєстраційний рахунок

бюджетного призначення на фінансування закупівлі, але не пізніше 31.03.2008.

Статтею 530 Цивільного кодексу України передбачено, що якщо в зобов'язанні встановлено строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін). Зобов'язання, строк (термін) виконання якого визначено вказівкою на подію, яка неминуче має настати, підлягає виконанню з настанням цієї події. Тобто вказана норма передбачає як безпосереднє встановлення в зобов'язанні строку (терміну) його виконання, так і визначення цього строку вказівкою на певну подію, яка має неминуче настати. В іншому ж випадку кредитор має право вимагати його негайного виконання в будь-який час.

Згідно з підпунктом 8 пункту 1 статті 2 Бюджетного кодексу України від 21.06.2001 № 2542-III, бюджетне зобов'язання — будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому. Сторони ж у додатковій угоді узгодили, що розрахунок за поставлений товар здійснюється на підставі пункту 7 статті 51 Бюджетного кодексу України на умовах відтермінування платежу до 30 календарних днів.

Так, відповідно до пункту 7 статті 51 Бюджетного кодексу України після отримання товарів, робіт та послуг відповідно до умов взятого бюджетного зобов'язання розпорядник бюджетних коштів приймає рішення про їх оплату та подає доручення на здійснення платежу органу Державного казначейства України, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами. На жаль, у такому випадку рішення було не на користь замовника.

Витяг з постанови Вищого господарського суду України

Частиною 1 статті 212 Цивільного кодексу України встановлено, що особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити настання або зміну прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина). Таким чином, сторони у договорі передбачили дві відкладальні умови виконання зобов'язання за договором, перша: строк (термін) виконання якого визначений вказівкою на подію, а саме, затвердження покупцю річних кошторисних призначень та отримання бюджетного призначення на фінансування закупівлі, друга: строк виконання з вказівкою на певну дату.

Тобто, сторони узгодили, що зобов'язання щодо розрахунку за поставлений товар

буде здійснюватися в 2009 році після затвердження покупцю річних кошторисних позначень та протягом 5 банківських днів з дати отримання покупцем на свій реєстраційний рахунок бюджетного призначення на фінансування закупівлі, але цей строк не може перевищувати дату 31.03.2009 року, що свідчить про можливість розрахунку відповідача у будь-який час після затвердження покупцю річних кошторисних позначень але він не може перевищувати дату, зазначену у договорі. Це означає, що боржник може виконати зобов'язання в будь-який день до встановленої дати, і це виконання буде вважатися належним.

Крім того, судом апеляційної інстанції було досліджено розпорядження Київської міської державної адміністрації від 12.04.2011 року № 537 «Про затвердження перерозподілу бюджетних асигнувань на капітальні видатки для закладів охорони здоров'я м. Києва на 2011 рік» яким затверджено перерозподіл бюджетних асигнувань Головного управління охорони здоров'я щодо погашення заборгованості за обладнання, придбане централізовано в 2008 році.

За вищезгаданим пунктом договору у разі затримки бюджетного фінансування замовник здійснює оплату за поставлене обладнання після затвердження покупцю річних кошторисних позначень та протягом 5 банківських днів з дати отримання покупцем на свій реєстраційний рахунок бюджетного призначення на фінансування закупівлі.

Отже, сторонами узгоджено не умови виникнення у замовника вказаного обов'язку, а порядок та строки здійснення розрахунків, тобто, строки виконання зобов'язання. Сторони погодили строк виконання замовником зобов'язання з вказівкою на обставини наявності фінансування. Однак, зазначена подія не може бути визнана такою, що має неминуче настати, оскільки оспорюваним пунктом навіть не визначено обставини, за яких така подія як «затвердження річних кошторисних позначень» має настати.

Враховуючи, що чинне законодавство України не містить будь-яких особливих вимог до договорів, які укладаються суб'єктами підприємницької діяльності з бюджетними установами, виконання договору повинно здійснюватись на загальних підставах.

Таким чином, відповідача як бюджетну установу не було звільнено від відповідальності за неможливість виконання грошового зобов'язання, зумовленої відсутністю коштів у бюджеті. Відповідно касаційну скаргу заступника прокурора міста Києва залишено без задоволення.

Отже, наразі ми розглянули випадок, коли суд дійшов висновку, що **статтю 212 Цивільного кодексу України застосовано неправильно.**